

11. CSODÁK A PUSZTÁBAN (2Móz 15,22–27; 16,1–17,7)

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 2.

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

(Felhasznált irodalom:

Biblia Magyarázó jegyzetekkel, Budapest 1997.

KITTEL, G. (Hrsg.), Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart 1965.

WESTERMANN C., Az Ószövetség teológiájának vázlata, Budapest 1993.

PÁKOZDY, L. M., Bibliaiskola, Budapest 2007.

RAD VON, G., Az Ószövetség teológiája, Budapest 2000.

SOGGIN J. A., Bevezetés az Ószövetségbe, Budapest 1999.

TÓTH, K., Mózes öt könyvének magyarázata. in: JK, Budapest 1995.

WESTERMANN/JENNI, Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament, München 1978.

<http://www.bibelwissenschaft.de/>

Az Ábrahámnak adott ígéret megvalósulásának útján az egyiptomi tartózkodás egy nehéz próbákkal teli állomás volt. A nehézségek idején Izráel fiai helytálltak, a szándékosan megnehezített körülmények között is kitartóan dolgoztak. Ebben a nehéz helyzetben nem panaszkodtak, hanem Istenhez kiáltottak. (2Móz 3,7) Isten kegyelmesen közbelépett, és megszabadította népét. Megtapasztalhatták, hogy Isten figyel az életük nehézségeire, és megsegíti őket. A pusztai vándorlás során számtalan nehézség érte a választott népet. Sokszor hiányoztak az alapvető életszükségletek. A Biblia leírása szerint ilyen helyzetekben sokszor panaszkodni kezdtek, és lázadni Isten és a nép vezetője ellen, miközben Istenhez bármikor lehetett volna kiáltani segítségért, mert Ő kész kegyelmesen meghallgatni a hozzá fordulót. „*Akik az Úrhoz kiáltanak, azokat meghallgatja, és kimenti őket minden bajból.*” (Zsolt 34,18) A hiányokat sokszor nagyobbak látták, mint Isten kegyelmét. Ennek ellenére Isten minden nehézségből kimentette őket, a szükséghelyzetben közbeavatkozott, és népe mellett állt. A pusztai vándorlás során áldásaival bizonyította, hogy ígéretei érvényesek, és Ő marad az Úr népe számára. (1Móz 16,12) A mindennapi létfenntartás során megtapasztalták az Úr gondoskodását, és ez a tapasztalat erősítette meg a saját haza ígéretébe vetett reménységet. A pusztai vándorlás során számtalan testi és lelki nehézséggel kellett szembenéznie Isten népének. Nem sok idő telt el az Egyiptomból való megmenekülés után, máris jelentkeztek olyan nehézségek, amelyek nemcsak testi erőpróbát jelentettek, hanem az Istenbe vetett bizalom erőpróbái is lettek.

Zúgolódás a pusztai vándorlás során:

A pusztai vándorlás során tíz esetet jegyez fel a Biblia, amelyben zúgolódott a nép.

Ezek közül a zúgolódástörténetek közül három történt a Sínai-hegyi szövetségekötés előtt. Ezt a három történetet tartalmazza ez a lecke.

Tartalmilag alapvetően kétféle zúgolódástörténettel találkozunk.

I. Zúgolódás az alapvető életszükségletek miatt: (étel, ital). Ezekben az esetekben Isten nem büntette meg a népet, hanem kielégítette ezeket a szükségleteket. Adott ivóvizet, manná, fűjeket. Ez mutatja Isten irgalmát.

II. Zúgolódás félelem és elégedetlenség miatt, Mózes vagy Áron kiemelt szerepe miatt: (pl. 4Móz 16). Ezekben az esetekben Isten a zúgolódásra úgy felelt, hogy a nép büntetést kapott. A büntetést Isten Mózes közbenjárására engedte el. (4Móz 11,2–3; 12,13; 14,1kk.; 21,7–8)

1. Zúgolódás az ivóvíz hiánya miatt:

Természetesen nem tudott magával vinni a menekülő nép elegendő innivalót. A legelső feladatok egyike az volt, hogy vizet találjanak. **Az első zúgolódást** az a csalódás váltotta ki, hogy amikor végre azt hitték, hogy édes vízre bukkantak, kiderült, hogy az ihatatlan. A nép és Mózes más módon reagáltak a helyzetre. A nép zúgolódott, míg Mózes Istenhez fordult, imában kiáltott Istenhez. Isten útmutatását követve, egy bot segítségével tett csodát Mózes. Hasonló csoda megy végbe majd Elizeus idejében, az ihatatlan vízből iható lesz. A különbség, hogy ott só segítségével történik. (2Kir 2,19–22) A csoda helyszíne ezután kapta a nevét: **Mára**. A szó azt jelenti: keserű. Ez lett a pusztai vándorlás **első csodájának** a helyszíne. Ez az első történet, amikor a zúgolódás fogalmával találkozunk. A héber „zúgolódni” ige (márah) összecseng a héber „keserű” (mar) melléknévvel. Isten a zúgolódást csodával csendesíti. A csodához kapcsolódik Isten elvárása: engedelmisséget kér. Rendelkezéseket adott a népnek azzal az ígérettel, hogy ha ezeket megtartja, akkor védelmébe veszi népét.

2. Zúgolódás az étel hiánya miatt:

A második zúgolódástörténet a pusztai vándorlás során az élelem miatt tört ki. Annyira elégedetlenek és elkeseredettek voltak, hogy visszavágytak Egyiptomba. Ahogy visszatekintettek a múltra, kiszínezték, és nem a valóságnak megfelelően emlékeztek vissza. Egyiptomi húsos fazekakról beszéltek, miközben a bibliai elbeszélés szerint ott már a szükséges munkafeltételeik sem voltak meg, „*kegyetlenül dolgoztatták...*” és kényszermunkát végeztek velük. (2Móz 1,13–14) Úgy beszéltek, mintha Isten a jólétből akarta volna kirángatni őket. Ezzel Isten kegyelmét becsülték le. Isten az éhség miatti zúgolódásra kétféle ételcsodával válaszolt: Húst és kenyeret adott. (2Móz 16,12)

Fürj: (latin neve: coturnix coturnix) Egy körülbelül 18 centiméter nagyságú madár, rozsdabarna színű a nyaka és a begye, háta fekete-fehér mintázatú vöröses barna. Kisebb csoportban, földön futva is szoktak vonulni. Vándormadár, szinte folyamatosan úton van. Az ókorban hálóval fogták őket finom húsa miatt. A csodát ebben az esetben az időzítés jelentette. Az utazástól elfáradt madarak éppen akkor érkeztek az éhező izráeliták táborhelyére. Akkor, amikor Isten megígérte. A csoda célja az éhség enyhítése mellett az volt, hogy Isten megerősítse a Benne vetett bizalmat. A fürjek egyszer jelentek meg.

Az étel, ami végig táplálékul szolgált a pusztai vándorlás során:

Manna: A bibliai leírásból nem derül ki egészen pontosan, hogy mi is lehetett az a manna. Az egyik magyarázat szerint Sínai-félszigeten némely területén fellelhető két olyan tetűfajta, (Najacoccus serpentinus és Trabutina mannipara), amelyek a lárváikat a tamariszkusz (tamarix mannifera) fa nedveivel táplálják. A nedv számukra értéktelen részét sárgásfehér golyók formájában választják ki. „*A manna olyan volt, mint a koriandermag, hasonló az illatos gyantacsepphez.*” (4Móz 11,7) (Mai napig a beduinok reggel összegyűjtik ezeket a golyókat, amik napközben elolvadnak. A mannát édes íze miatt méz helyett használják.) A mannát a nép az éhség csillapítására kapta, és a pusztai vándorlás teljes idején ehették. Isten ezt az ételt mennyei tápláléknak nevezte (2Móz 16,4), és vele kapcsolatban tanított a szombatnapról. Minden héten, a hatodik napon csoda történt a mannával, megváltozott a tulajdonsága, és egy nappal tovább lehetett enni, és a hetedik napon nem termett manna. A hét első öt napján megtanította Isten azt a néppel, hogy egyenlően gondoskodik mindenkiről. Függetlenül a leszedett mennyiségtől, kiegyenlítőddott a manna mennyisége. A mannának önmagán túl mutató jelentése is van. Az Újszövetségben Jézus önmagát nevezi mennyei kenyérnek (Jn 6,31 kk.)

3. Zúgolódás a víz hiánya miatt:

Massza és Meriba: Az ivóvíz hiánya a vándorló életmód idején mindennapos probléma volt. A harmadik zúgolódási-történetben is a vízhiány miatti elégedetlenségének ad hangot a nép. Mivel Isten megígérte, hogy Ő gondoskodik az ígéret földjén vezető út egésze alatt, ezért a hiányosságok miatti elégedetlenség mindig az Istenbe vetett hit és bizalom meggyengülésének mutatója is. A nép indulatát jelzi, hogy akár még arra is képesek lettek volna, hogy

megkövezzék Mózes. (2Móz 17,4) De a szükség idején még mindig nem fordulnak Istenhez. A nép néhány vezetője ott volt Mózes mellett, egyrészt védelmül, másrészt pedig a csoda tanúiként. A hely elnevezése, ahol a csoda megtörtént, ennek a zúgolódásnak az emlékét viseli. A Biblia tanítása szerint Isten meghallgatja az ember kérését. „*Hívj engem segítségül a nyomorúság idején! Én megszabadítalak, és te dicsőítesz engem.*” (Zsolt 50,15) A hívő ember elpanaszolhatja Istennek, ha élete súlyos állapotba kerül, ha válságban van. Ez a panasz nem a siránkozást jelenti, hanem egy olyan kérést, amely az állapota megváltoztatására vonatkozik. Azért tárja fel Istennek elkeseredettségét az ember, hogy Istentől kapjon erőt, útmutatást ennek a válságnak a megváltoztatásához.

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

A lecke célja, hogy a gyermekek megtanuljanak különbséget tenni a zúgolódás (destruktív panaszkodás), a panasz (hiányaim jogos kifejezése) és a kérés között. A gyermek megannyi példát talál környezetében (család, társak, pedagógusok, média) a keserű panaszkodásra, zúgolódásra. Ezek között van jogos panasz, van hiábavaló elégedetlenkedés és destruktív, másokat hibáztató számonkérés, kritika is. Isten népének történetén keresztül megvilágíthatjuk az ezek közötti különbséget.

Ennél a leckénél különösen fontos, hogy a hittanoktató érzékeny legyen a gyermekek családi és szociális hátterére, és a csoportban tapasztalható különbségekre. Van olyan gyermek, aki alapvető dolgokat nélkülöz, míg a másoknak a bőség sem elég. A lecke során szóba jöhet a megelégedettség, a reális és a nem reális szükségletek megkülönböztetése.

Vannak gyerekek, akiknek nem is anyagi téren, hanem a gondviselés, az érzelmi biztonság, a szeretet kifejezése terén vannak hiányai. Szülei nem figyelnek rá. Nincs kitől kérnie, nincs, aki meghallgassa.

Az imádság, az Isten gondviselésének és szeretetének valósága és jelenléte ezen a ponton válik egzisztenciálissá a gyermek számára. Isten meghallgatja, és amire valóban szüksége van, meg is adja. További vágyait pedig ugyanúgy Istenre bízhatja, ahogyan Isten népe Kánaán felé. A pusztában még csak manna volt és fű, Kánaánban már gránátalma, füge. Előre is utalhatunk a fejezet utolsó leckéjére, akár meg is nézhetjük, összehasonlíthatjuk a tankönyv ábráit.

A 11-12. leckék során előjöhethet többféle, nagyon nehéz élethelyzet. Hallgassuk meg a gyerekeket! Fejezzük ki a megértésünket, elfogadásunkat, szeretetünket! Legyünk érzékenyek a problémáikra, hiányaikra! Nekik tényleg ezek a problémáik, nekik ezek a megterhelő szükségleteik. Isten előtt helye van a hiányainknak, csak imádságban mondjuk el azokat!

Ha olyan hiány, fájdalom jön elő, aminek a megbeszélése túlnő a hittanóra keretein, kedvesen nyugtassuk meg a gyermeket, hogy ez fontos téma, de majd hittanóra után tudunk visszatérni rá, és inkább személyesen, csak kettesben beszéljünk ezekről a személyesebb nehézségekről!

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK

<u>Minimum</u>	<u>Optimum</u>
- Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. - Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: - Tudja elmondani segítséggel a tankönyvi képek és szöveg alapján az Ígért Földje felé vezető út nehézségeit, és az isteni gondviselést. - Tudja segítséggel értelmezni a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 86,7.	- Önként és aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. - Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: - Legyen képes elmondani a tankönyvi képek és szöveg alapján az Ígért Földje felé vezető út nehézségeit, és az isteni gondviselést. - Tudja értelmezni és megjegyezni a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 86,7.

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT

GYÜLEKEZETEK, ÁLLAMI ÉS EGYHÁZI ISKOLÁK 1. ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Reális szükségletek felismertetése és az azokhoz kapcsolódó segítségkérés.

Kognitív cél: A pusztai vándorlás történetén keresztül a reális szükségletek, és a zúgolódás és hibáztatás helyett a segítségkérés lehetőségének a felismertetése.

Affektív cél: A segítségkérés és a szükségletek, valamint a panasz, zúgolódás, önsajnálat és hibáztatás érzelmi hátterének feltérképezése.

Pragmatikus cél: A tanulók ismerjék fel a saját életükben a reális szükségleteket, és gyakorolják a segítségkérés kommunikációs lehetőségeit!

Óra fő része	Javaslatok	Taneszköz, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Lomtalanítás. Csoportosítsd a tárgyakat a szerint, mennyire nélkülözhetetlenek! Helyezzünk a tanári asztalra mindennapi tárgyakat (ld. a munkáltató tankönyv ábrái)! Jelöljük ki post-it-tal három asztalt: (1.) nélkülözhetetlen, (2.) fontos, (3.) lényegtelen! Csoportosítsuk a három asztalra a tárgyakat a szerint, mennyire fontos a mindennapi, elégedett élethez! Átvezetés:	Eszköz: Post-it tárgyak TKGY 11. lecke 2. feladat TKEI 11. lecke 2. feladat A feladat elvégezhető a munkáltató tankönyvben is. Javaslat: Kisebb csoportban minden tárgyról közösen beszélgethetünk, nagyobb osztályban adhatunk egy-egy

	Hallgassátok meg, hogy milyen hiányokkal kellett szembenéznie Izráel népének, miután Isten kihozta őket Egyiptom földjéről:	tárgyat a padtársaknak, majd a végén beszélgetünk az egyes padok tartalmáról.
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	Történetmondás – Úton az ígéret földje felé: • A Kánaánba vezető út nehézsége • Zúgolódás a keserű víznél • Mózes imája, Isten segítségével az ággal • A nép panasza a kevés élelem miatt • Mózes imája, Isten segítségével: manna, fürjek • Szomjúság a kősvatagban • Mózes imája, vízfakasztás • Isten jelenléte, vezetése, gondoskodása Aranymondás: „A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.” (Zsolt 86,7) Felhő- és tűzoszlop: kézműveskedés, lehetőség az aranymondás feldolgozásához Beszélgetés a történet, a megfigyelési szempont és a Tudod-e alapján: • Mi a különbség a zúgolódás, a panasz és a kérés között? • Hol van helye a panasznak? Kik azok az emberek, akik segítenek neked? Ki az, akire mindig számíthatsz? Egyéni munka, majd megbeszélés tehet hangsúlyt a segítség kérésére, elfogadására, az ehhez kapcsolódó hálára. Forduljunk bizalommal Istenhez kéréseinkkel! Az óra zárásaként adjunk lehetőséget, hogy a gyermekek elcsendesedve gondoljanak egy panaszukra, majd egyenként fogalmazzák meg Isten felé kérésben!	TKGY 11. lecke, 50–51. o. TKEI 11. lecke, 58–59. o. Eszköz: Bibliai térkép Javaslat: Térképen szemléltethetjük is az út hosszát. Megfigyelési szempont: Egyik csoport: Mit tett a nép? (zúgolódott) Másik csoport: Mit tett Mózes? (kért) Kapcsolódó feladat: TKGY 11. lecke 1. feladat TKEI 11. lecke 1. feladat TKGY 11. lecke 6. feladat TKEI 11. lecke 6. feladat Beépíthetjük az óra végére, vagy a téma 2. órájára is. TKGY 11. lecke, 52. o. TKEI 11. lecke, 60. o. TKGY 11. lecke 3–4. feladat TKEI 11. lecke 3–4. feladat Az aranymondáshoz és az imádság bevezetéséhez, az imádságra neveléshez kapcsolható feladat: TKGY 11. lecke 5. feladat TKEI 11. lecke 5. feladat
Aranymondás	„A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.” (Zsolt 86,7)	

Énekjavaslat (alternatívák)	RÉ21 42: „Mint a szép híves patakra...” (TKGY 146. o. 14., TKEI 162. o. 14.) „Jöjj, ó, jöjj el...” (TKGY 147.o. 16., TKEI 163. o. 16.) BS 108: „A mélyből hozzád száll szavam...” RÉ21 105:5 „Ezt önekik azért mívelte...” BS 130: „Igazságnak napja, jöjj...” (dall. RÉ21 505: „Emlékezzünk e napon...”) BS 276:2.8.16. és 18. versei: „Emlékezzél meg, hatalmas Isten...” (dall. RÉ21 561: „Szent vagy örökké...”) BS 284:1 „Ó, én édes, jó Istenem...”	
Házi feladat	TKGY 11. lecke 4. feladat TKEI 11. lecke 4. feladat	

TOVÁBBI ÖTLETEK

Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

TKGY 50-51. o., TKEI 58-59. o.

A képen látható:

50., ill. 58. oldalon: Szimbolikus ábrázolás. A sivatagban két lábnyom, ami a Kánaánba való menetelésre utal. A lábnyomokban a keserű víz, ami édessé változott, a másik lábnyom a fürjeket és a mannát ábrázolja, utal arra, hogy az éhezőket Isten ellátta eledellel.

51., ill. 59. oldalon: Tematikus ábrázolás, Mózes vizet fakaszt a sziklából az ÚR segítségével. A képen a háttérben emberek csomagokkal, örvendő arckifejezéssel. Az előtérben Mózes kitárt karokkal, egyik kezében a vizet fakasztó bot. A víz mellett térdelő ember, már a kezében is tartja a vízzel teli edényt, s örvendező gesztussal jelzi, hogy a szomjúságtól megszabadultak.

A szöveg: A tartalom fókuszja a lelkesedést követő türelmetlenség, elégedetlenség, mely Isten segítségével megszűnik. Következmény: az Istenbe vetett bizalom megerősödése. A történet csodás eseményekkel van teli. Felhőoszlop és tűzoszlop vezeti a továbbiakban a népet Kánaán felé.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez

Olvassátok el a történet első részét az 58/50. oldalon! Figyeljétek meg, hogy a lelkesedés és öröm miért válik elkeseredettséggé, elégedetlenséggé!

- Milyen érzésekkel indultak a szabadulás után az izráéliek Kánaán, az ígért földje felé?
- Miért kezdtek el elégedetlenkedni és Mózeszt vádolni?
- Mit tett Isten, hogy segítsen a népén? Nézzétek meg az első lábnyomot! Mit jelképez?

- Nézzétek meg a második lábnyomot! Mit jelképez?
- Mit ettek és ittak az emberek? Milyen volt a manna? Ismered a fürj nevű madarat? Milyen állat?
- Olvassátok el a második részt az 59/51. oldalon! Figyeljétek meg, miben volt hiányuk az embereknek, Isten hogyan segített nekik Mózes által!
- A kősvatagban mi hiányzott leginkább az embereknek? Miért zúgolódtak?
- Mire biztatta Mózes a népet? Mit tett?
- Nézzétek meg a képet! Kiket láttok? Milyen érzések tükröződnek az arcokon és a mozdulatokban?
- Hogyan jellemeznéd Mózeset ebben a helyzetben?
- Aki már kóstolja a vizet, mit jelez a többieknek?
- Mi történt ezután? Hogyan vezette tovább a népét Isten?
- Érezted-e már, hogy téged is vezet Isten? Gondolkozz el ezen!

Beszélgetéspontok az aranymondáshoz:

Aranymondás: "A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem."

- Érezted-e már magad nagyon rosszul, nyomorultul? Miért?
- Mit teszel, tennél, ha nagyon rosszul éreznéd magad valamilyen baj miatt?
- Szoktál-e ilyenkor imádkozni? Hogyan? Gondold végig magadban!
- Az aranymondást fogalmazd meg a saját szavaiddal! Esetleg példát is mondhatsz!

1. Imádságra nevelés – Isten gondoskodik

Szeretnénk a hálaadást gyakorolni olyan természetesnek vett javakért, mint a mindennapi étel és ital. Ezzel összefüggésben azokért a gyerekekért is szeretnénk imádkozni, akiknek a mindennapi ital és étel megszerzése nehézséget jelent.

Eszközök:

- A4-es lapok, olló
- filc vagy egyéb íróeszköz

Tevékenység menete:

Mindenki körberajzolja a cipőjét, majd körbevágja a rajzot.

Az egyik oldal felső felére felírják a gyerekek, hogy mi a kedvenc innivalójuk. A lábnyom aljára azt vetik papírra, hogy mi a kedvenc ételük.

Sorban lerakjuk a lábnyomokat, mintha egy ember léptei lennének.

Megbeszélés:

Mit gondoltok, ha ránéztek ezekre a lábnyomokra?

Hasonló italokat/ételeket szerettek?

Honnan kapjuk ezeket az italokat/ételeket?

Miről beszélnek ezek a lábnyomok ezen a hittanórán?

Tevékenységek:

- Mindenki vegye magához a saját lábnyomát. Fordítsuk meg a lábnyomunkat, és írjuk fel, hogy mit esznek és isznak azok, akik nagyon szegények, akik nem vehetnek boltban ételt vagy hamburgert. (Szándékos, hogy nem az ő kedvenc ételüket, italukat írjuk fel, hogy láthatóbbá váljon a kontraszt.)
- Tegyük le ismét a földre a lábnyomokat.
- Mit mondhatunk a lábnyomokról Istennek?

Imádság:

Megköszönjük a kedvenc italainkat és ételeinket. Imádkozunk azokért, akiknek nehéz az ital és étel megszerzése.

A gyerekek spontán fogalmazhatnak meg mondatokat.

2. Úton járás

Ha elég nagy a tantermünk, a két padsor között szigetelőszalag vagy festőszalag segítségével két párhuzamos csíkkal kijelölhetünk egy ösvényt. Vigyünk be pom-pom kislabdát! A gyerekek megpróbálhatják egy szívószál segítségével végigfűjni. De játszhatjuk gyorsasági játékként is, hogy ki tud egy kislabdát minél gyorsabban úgy végiggurítani, hogy ne menjen kívül a vonalon. Ekkor szükség van egy stopperóra és egy bíróra.

Ötlet: <http://frugalfun4boys.com/2013/06/19/racing-pom-pom-balls/>

3. Postás játék

Ennél a leckénél is játszhatjuk a jól ismert postásjátékot, amikor fülbesúgással jut el a sor egyik végétől a másik végéig a csoportnak az üzenet. Fogalmazzanak meg a gyerekek olyan kéréseket, amelyeket a népnek kellett volna elmondania Isten felé!

4. Panaszszoltárok

Keressünk ki a Bibliából a Tudod-e? szövegében található panaszszoltárokból párat, és olvassuk fel egy-egy részét! Beszélgethetünk az értelmetlen panasz és az imádságos panasz különbségéről.

5. Írjunk kérést és panaszszoltárt

4-5 fős csoportban írjanak a diákok egy közös igényük mentén egy kérést a tantestület/igazgató/iskola felé, és egy panaszszoltárt Isten felé! A feladat elvégzése előtt beszélgessünk arról, hogy melyek azok a kérések, amelyeket az emberek felé intézünk, és melyek azok a kérések, amelyeket Isten felé fogalmazunk meg! Az osztály közösen is találhat egy-egy témát, amelyekben a csoportok utána megfogalmazzák a kérést, illetve az imádságot.

6. A Szentföld hét növénye: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajfa, méz

Cél: az ismeretek bővítése

Az alábbi könyvben található képek felhasználásával:

Miriam Feinberg Vamosh: Ételek a Biblia korában, Pápai Református Teológiai Akadémia, 2005.

„Mert jó földbe visz be most téged Istened, az Úr: folyóvizeknek és mélyből fakadó forrásoknak a földjére, amelyek a völgyben és a hegyen erednek, búzát és árpát, szőlőt és fügét és gránátalmát termő földre, olajfáknak és méznek a földjére.” (5Móz 8,7–8)

Búza és árpa (kép: 23. o.)

Mindkét gabona Izráel földjéről származik. A botanikusok ezt a fajt tönkebúzaként vagy anyabúzaként emlegetik.

- az anyáárpa pedig a Tábor-hegy árpa néven ismert napjainkban,
- a gabona régóta az emberiség alapvető tápláléka. Az érett, aranszínű kalászkok, amelyekből tudjuk, hogy szénhidrátokat, fehérjéket, zsírokat, ásványi anyagokat és vitaminokat tartalmaznak, tökéletes növényi táplálékforrásoknak számítanak,
- a gabonát nyers formájában nem lehet fogyasztani, ezért találták ki azt az ókori emberek, hogy megfőzve kása, megsütve kenyér lesz belőle.

A szőlőtől a borig (kép: 32. o.)

- a Szentföldön dolgozó régészek a dombvidéken szőlőprések százait tárták fel,
- a bor alapitalnak és orvosságnak számított,
- a kezdetek kezdetén nem volt semmi eszköz, lábbal préselték a szőlőt.

Élő víz (kép: 33. o.)

- a Szentföld maihoz hasonló száraz éghajlatán a bibliai élethez szükséges dolgok közül a víz volt az egyik legbecsesebb érték.

Olaj – Olíwabogyó (37. o.)

- a napjaikban is különleges és egészségesnek számító olíwabogyó és olaj a Szentföld egyik legértékesebb kincse volt. Kezdetben nem élelmiszerként, hanem drága kenetként használták (királyok felkenése),
- a kiperéselt gyümölcsmagot tüzelőanyagként használták.

A méz – a datolya sűrű, édes leve (kép: 41. o.)

- a datolyaméz úgy készül, hogy a datolyagyümölcsöt vízben addig forralják, míg besűrűsödik, majd átszűrlik, és ebből lesz a datolyaméz.

A füge (kép: 45. o.)

- már az első emberpár történeténél találkozunk ezzel a gyümölccsel
- frissen, szárítva, préselve – egész évben fogyasztható

A gránátalma (kép: 45. o.)

- a Szentföld legszebb gyümölcsként szerepel,
- díszítőelemként használták: a főpap köpenyének alját díszítették,
- a templomban a Szentek Szentje ajtaja előtti oszlopok tetejét is gránátalma díszítette.

7. Főzőcske

Cél: a tanulók tapasztalják meg konkrét ismeretszerzés útján a Szentföld hét alpnövényét és azok felhasználhatóságát.

Eszközök: búzakarász, árpakarász, olíva olaj és bogyó, füge, datolya, gránátalma.

A foglalkozás menete:

- a tanulók szembekötős játékkal, tapintással és szaglással megnevezik a különböző terméseket.
- a tanulók megkóstolják a különböző ételeket, és ők maguk is elkészítenek néhányat a hittanoktató irányításával.

ÚTMUTATÓ A MUNKÁLTATÓ TANKÖNYV FELADATAIHOZ

4. feladat:

	F	Ü	R	J					
K	E	N	Y	É	R				
		V	Í	Z					
			P	U	S	Z	T	A	
		K	E	S	E	R	Ü		

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT EGYHÁZI ISKOLÁK 2. ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Reális szükségletek felismertetése és azokban való segítségkérés.

Kognitív cél: A pusztai vándorlás történetén keresztül a reális szükségletek, a zúgolódás és hibáztatás helyett a segítségkérés lehetőségének a felismertetése.

Affektív cél: A segítségkérés és a szükségletek, valamint a panasz, zúgolódás, önsajnálát és hibáztatás érzelmi hátterének feltérképezése.

Pragmatikus cél: A tanulók ismerjék fel a saját életükben a reális szükségleteket, és gyakorolják a segítségkérés kommunikációs lehetőségeit!

Óra fő része	Javaslatok	Taneszköz, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Bibliai történet felidézése – hangjáték Rendeződjön az osztály két csoportba a szerint, hogy az előző órán a történetben a népet vagy Mózeszt figyelték! Csoportos munkában idézzék fel a történetet, és írják meg a saját mondataikat! Mondjuk el újra (kicsit rövidebben) a történetet, de az egyes beszédrészeket a megfelelő csoport mondja!	Javaslat: Segíthetjük őket, ha rájuk mutatunk, amikor épp ők jönnek. Testmozgással, arckifejezéssel is árnyalhatják a szerepüket.
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	Segítség! - Activity Kéréseket, problémákat írunk kis cédulákra. Három másikra a megfogalmazás módját: mutogatás, lerajzolás, körbeírás (nem használhatók a papíron szereplő szavak). • Kérek enni! • Kérek inni! • Segítség vinni a táskámat! • Segítség bekötni a cipőfűzőmet! • Segítség felvenni/becipzárazni a kabátomat! • Nyisd ki előttem, kérlek, az ajtót! • Kérek egy radírt! • Segítség, fáj a lábam, lehet, hogy eltörött!	Kapcsolódó feladat: TKGY 11. lecke 2. feladat TKEI 11. lecke 2. feladat Használhatjuk a feladat ábráit ötletekként.

	Felhő- és tűzszlop: kézműveskedés, lehetőség az aranymondás feldolgozásához	TKGY 11. lecke 6. feladat TKEI 11. lecke 6. feladat
Aranymondás	„A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.” (Zsolt 86,7)	Az aranymondáshoz és az imádság bevezetéséhez, az imádságra neveléshez kapcsolható feladat: TKGY 11. lecke 5. feladat TKEI 11. lecke 5. feladat
Házi feladat	A munkáltató tankönyv eddig el nem végzett feladataiból válogathatunk.	